

USNESENÍ

Městský soud v Praze jako soud odvolací rozhodl v senátu složeném z předsedy JUDr. Tomáše Vejnara a soudkyň JUDr. Zdeňky Vlasákové a JUDr. Hany Douskové ve věci pozůstalostního řízení

po **Michalu V.**, nar. xxx, r. č. xxx
posledně bytem xxx, xxx
zemř. xxx, bez zanechání právního jednání pro případ smrti

za účasti **1) poz. manželky J. M. V.**
narozené dne xxx, r. č. xxx
bytem xxx, xxx
zastoupené JUDr. Zbyškem R., nar. xxx, r. č. xxx
bytem xxx, xxx
k doručování: xxx, xxx

2) poz. syna Martina V.
narozeného dne xxx, r. č. xxx
bytem xxx, xxx
zastoupeného advokátem JUDr. Zborovem Dvořákem
sídlem Havlíčkova 11, 110 00 Praha 1

k odvolání J. M. V. proti usnesení Obvodního soudu pro Prahu 4 ze dne 20. srpna 2018 č. j. 34 D 2175/2016-166,

takto:

Usnesení soudu I. stupně **se zrušuje** a věc **se mu vrací** k dalšímu řízení.

Odůvodnění:

1. Napadeným usnesením soud I. stupně ve výroku I. stanovil obvyklou cenu majetku patřícího do společného jmění zůstavitele a jeho manželky částkou 114 395,05 Kč a schválil dohodu pozůstalé manželky s dědicem o vypořádání majetku patřícího do společného jmění manželů, kdy společné jmění zůstavitele a jeho manželky se vypořádává tak, že každému z nich patří 1/2 majetku patřícího do společného jmění manželů. Výrokem II. stanovil obvyklou cenu aktiv pozůstalosti částkou 2 061 116,52 Kč, výši pasiv pozůstalosti částkou 22 623 Kč a čistou hodnotu pozůstalosti částkou 2 038 493,52 Kč. Výrokem III. potvrdil, že dědictví nabyli dědicové pozůstalá manželka J. M. V. a poz. syn Martin V., kteří dědí podle zákonné posloupnosti v první třídě dědiců a nabývají bez výhrady soupisu pozůstalosti každý z nich 1/2 majetku vyjmenovaného v tomto výroku. Výrokem IV. stanovil odměnu JUDr. Evy Nohejlové, notářky se sídlem v Praze, částkou 16 610 Kč, náhradu hotových výdajů částkou 1 700 Kč, náhradu za daň z přidané hodnoty částkou 3 845, 10 Kč, tj. celkem 22 155 Kč. Zároveň uložil dědicům, aby tyto náklady zaplatili na účet notářky specifikovaný v tomto výroku, a to pozůstalá manželka částkou 11 078 Kč a poz. syn částkou 11 077 Kč. Výrokem V. uložil dědicům uhradit náklady znalečného tak, že poz. manželka je povinna zaplatit částku 2 390 Kč a poz. syn částku 490 Kč. Výrokem IV. rozhodl, že žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů řízení.

2. Soud I. stupně při svém rozhodování vyšel ze zjištění, že zůstavitel nezanechal závět', dědickou smlouvu, dovětek či jiná pořízení pro případ smrti. K dědictví byli ze zákona dle ust. § 1635 odst. 1 o. z. stejným dílem povoláni manželka J. M. V. a syn Martin V., kteří jsou dědici první třídy dědiců. Jsou způsobilí dědit, dědictví neodmítli a neuplatnili výhradu soupisu.
3. V odůvodnění usnesení obvodní soud specifikoval majetek, který ke dni smrti náležel do společného jmění manželů, a majetek, který tvořil aktiva pozůstalosti, s tím, že pasiva pozůstalosti představují náklady pohřbu a náklady za sanaci bytu zůstavitele. Mezi dědici nedošlo k dohodě o stanovení výše dědických podílů ani k dohodě o rozdělení pozůstalosti, a není zde žádný důvod pro rozdělení pozůstalosti rozhodnutím soudu.
4. Soud I. stupně proto potvrdil dědicům nabytí dědictví podle dědických podílů, jak vyplývají ze zákona, tedy manželce ve výši $\frac{1}{2}$ a synovi rovněž ve výši $\frac{1}{2}$.
5. O odměně notářky JUDr. Evy Nohejlové, jako soudní komisařky, rozhodl dle § 107 odst. 1 z. ř. s. a § 12 odst. 1 a § 13 a násl. vyhlášky č. 196/2001 Sb. a dále dle § 6 odst. 1 a § 47 odst. 1, písm. a) zák. č. 235/2004 Sb., o dani z přidané hodnoty. Povinnost dědiců zaplatit tyto náklady odůvodnil ustanovením § 108 odst. 1, písm. b) z. ř. s.
6. Povinnost dědiců uhradit náklady za znalecký posudek podaný znalkyní Ing. Šárkou Stuchlíkovou o obvyklé ceně bytu č. jednotky xxx v domě č.p. xxx v k. ú. xxx, obec Praha soud I. stupně odůvodnil nezbytností podání tohoto znaleckého posudku pro určení obvyklé ceny bytu k datu úmrtí zůstavitele. Náklady znaleckého činily 4 780 Kč. Vzhledem k tomu, že poz. syn Martin V. zaplatil zálohu na náklady spojené s podáním znaleckého posudku ve výši 1 900 Kč, byla mu uložena povinnost zaplatit částku 490 Kč. Poz. manželka J. M. V. zálohu nezaplatila, proto jí byla uložena povinnost zaplatit částku 2 390 Kč.
7. Výrok o náhradě nákladů řízení mezi účastníky soud I. stupně odůvodnil ustanovením § 128 z. ř. s., neboť nebyly shledány okolnosti ani jiné důvody hodné zvláštního zřetele, které by odůvodňovaly přiznání náhrady nákladů řízení.
8. Proti tomuto usnesení podala včasné odvolání poz. manželka J. M. V. Poukázala na to, že poz. syn Michal V. neprojevil o svého těžce nemocného otce nikdy žádný zájem, neposkytl tedy zůstaviteli potřebnou pomoc v nemoci a ve stáří, kdy všechna péče o nemocného spočívala na poz. manželce. Fakticky tak podle odvolatelky nastal důvod k vydědění, které však zůstavitel vzhledem k rychlému úmrtí již neprovedl.
9. Namítla dále, že předmětem pozůstalostního řízení neměla být smlouva uzavřená u NN Penzijní společnosti, a.s, kde je jako oprávněná osoba pro případ úmrtí účastníka uvedena pozůstalá manželka.
10. Nesouhlasí ani s cenou bytové jednotky č. xxx v budově č.p. xxx v xxx, která byla stanovena ve znaleckém posudku podaném znalkyní Ing. Šárkou Stuchlíkovou částkou 1 950 000 Kč – 2 050 000 Kč. Soud I. stupně vycházel z průměru těchto částek a do aktiv pozůstalosti zařadil tuto bytovou jednotku v ceně 2 000 000 Kč. Namítla zejména, že při oceňování nebylo přihlédnuto k výši prostředků, které na rekonstrukci bytu vynaložila pozůstalá manželka.
11. Odvolatelka navrhla, aby s odkazem na dobré mravy odvolací soud nepřiznal pozůstalému synovi Martinu V. nárok na dědictví, případně aby napadené usnesení zrušil a věc vrátil k novému projednání.

12. Odvolací soud přezkoumal odvoláním napadené usnesení soudu I. stupně, aniž nařizoval jednání (§ 212, § 212a, § 214 odst. 1 písm. c/ o. s. ř.), a dospěl k závěru, že odvolání je důvodné jen částečně.
13. Podle § 1646 odst. 1 o. z. ze zákonných důvodů lze nepominutelného dědice vyděděním z jeho práva na povinný díl vyloučit, anebo jej v jeho právu zkrátit. Zůstavitel může vydědit nepominutelného dědice, který a) mu neposkytl potřebnou pomoc v nouzi, b) o zůstavitele neprojevuje opravdový zájem, jaký by projevoval měl, c) byl odsouzen pro trestný čin spáchaný za okolností svědčících o jeho zvrhlé povaze nebo d) vede trvale nezřízený život.
14. Podle § 1648 o. z. nevysloví-li zůstavitel důvod vydědění, má nepominutelný dědic právo na povinný díl, ledaže se proti němu prokáže zákonný důvod vydědění.
15. Podle § 1649 odst. 1 o. z. prohlášení o vydědění lze učinit nebo je lze změnit či zrušit stejným způsobem, jakým se pořizuje nebo ruší závět'.
16. Podle § 1651 odst. 2 o. z. dopustil-li se ten, kdo byl opominut nikoli omylem, něčeho, co naplňuje zákonný důvod vydědění, hledí se na toto opominutí jako na vydědění učiněné mlčky a po právu.
17. Podle § 1532 o. z. závět' vyžaduje písemnou formu, ledaže byla pořízena s úlevami.
18. Ze shora citovaných ustanovení vyplývá, že předpokladem vydědění je právní jednání zůstavitele spočívající v jeho prohlášení o vydědění, ledaže půjde o vydědění mlčky a po právu (§ 1651 odst. 2 o.z.). Protože zákon stanoví, že prohlášení o vydědění lze učinit nebo je lze změnit či zrušit stejným způsobem, jakým se pořizuje nebo ruší závět', je nepochybné, že platnost vydědění je podmíněna jeho písemnou formou. Může být učiněno v samostatné listině nebo může být součástí pořízení pro případ smrti. Právo učinit prohlášení o vydědění je osobním právem zůstavitele, které může vykonat jen zůstavitel.
19. Pokud zůstavitel nezanechal listinu o vydědění syna Martina V., nelze v pozůstalostním řízení argumentovat tím, že v jeho chování vůči zůstaviteli lze spatřovat důvody, pro které lze nepominutelného dědice vydědit, i kdyby takové důvody fakticky existovaly. Odvolatelka ve svém odvolání blíže neuvádí, na základě jakého zákonného ustanovení dovozuje, že má dojít k vydědění poz. syna, přestože zůstavitel nezanechal písemné prohlášení o jeho vydědění. Měla-li snad na mysli shora citované ust. § 1648 o. z., pak je nutné zdůraznit, že i toto ustanovení předpokládá písemnou formu prohlášení o vydědění. Jeho neplatnost však není způsobena skutečností, že v něm zůstavitel výslovně neuvedl důvod vydědění. Shora citované ust. § 1651 odst. 2 o. z. pak dopadá na situace, kdy nepominutelný dědic byl zůstavitelem v pořízení pro případ smrti vědomě opominut, což neplatí pro tuto věc. Zůstavitel totiž nezanechal žádné pořízení pro případ smrti, a tudíž nastalo dědění ze zákonné dědické posloupnosti, na něž nelze ust. § 1651 odst. 2 o. z. aplikovat. Jedním z předpokladů pro postup dle tohoto ustanovení je existence pořízení pro případ smrti, ve kterém je nepominutelný dědic zůstavitelem vědomě opomenut. Teprve při splnění této podmínky lze prokazovat existenci důvodů pro vydědění.
20. Protože zůstavitel nezanechal žádnou listinu o pořízení pro případ smrti ani prohlášení o vydědění, postupoval soud I. stupně správně, pokud s pozůstalou manželkou a poz. synem jednal jako s dědici podle zákonné posloupnosti v první třídě dědiců, kdy dědí stejným dílem.
21. Nedůvodnou byla též shledána námitka pozůstalé manželky, že předmětem tohoto řízení by neměla být smlouva uzavřená u NN Penzijní společnosti, a.s. Odvolatelka svůj nesouhlas s postupem soudu I. stupně odůvodňuje tím, že podle smlouvy uzavřené zůstavitelem s penzijní společností byla jako oprávněná osoba pro případ úmrtí účastníka uvedena pozůstalá manželka.

22. Je sice skutečností, že zůstavitel ve smlouvě č. 0092906018 uzavřené s ING Penzijním fondem, a.s. uvedl manželku J. M. V. jako oprávněnou osobou pro případ úmrtí účastníka. V průběhu řízení však bylo ze sdělení penzijní společnosti zjištěno, že zůstavitel ukončil smlouvu ke dni 30. 6. 2016 formou jednorázového vyrovnání. Jak NN Penzijní společnost, a.s. ve svém připsu ze dne 14. 11. 2016 upozorňuje, zemřel-li účastník penzijního připojištění po doručení žádosti o ukončení smlouvy, ale ještě před převzetím finančních prostředků, vstupují nevyplacené finanční prostředky do řízení o dědictví, a to i v případě, že účastník ve své smlouvě uvedl oprávněnou osobu.
23. Je mimo pochybnost, že ke dni smrti zůstavitele již netrvala smlouva o penzijním připojištění č. 0092906018, a z tohoto důvodu také nemůže poz. manželka dovozovat svoje právo na odbytné ve smyslu § 14 odst. 4 zákona č. 42/1994 Sb., o penzijním připojištění se státním příspěvkem, který stanoví, že ve smlouvě může účastník pro případ svého úmrtí určit osobu, jíž vznikne nárok na odbytné (§ 23 odst. 1, písm. b/ tohoto zákona). Podle ust. § 23 odst. 1, písm. b) uvedeného zákona odbytné náleží fyzickým osobám, určeným ve smlouvě, pokud účastník zemřel a nebyla mu vyplácena penze, nebo vyplaceno jednorázové vyrovnání, a pokud nevznikl nárok na pozůstalostní penzi, nebo pokud se nároku na pozůstalostní penzi všechny fyzické osoby, určené ve smlouvě, písemně vzdaly.
24. Toto ustanovení nelze v daném případě aplikovat právě s ohledem na skutečnost, že zůstavitel smlouvu o penzijním připojištění ukončil ještě za svého života.
25. Nelze však přehlédnout, že v uvedené zprávě NN Penzijní společnosti, a.s. se kromě údaje o ukončení smlouvy ke dni 30. 6. 2016 formou jednorázového vyrovnání uvádí, že na účet bude ještě připsáno zhodnocení za 1-6 2016, které bude známo v květnu 2017. Soud I. stupně sice s tímto nárokem kalkuloval, když toto zhodnocení učinil předmětem společného jmění zůstavitele a manželky a vypořádal je tak, že polovina zhodnocení patří pozůstalé manželce a polovina patří do dědictví. Podle názoru odvolacího soudu však je namístě, aby konkrétní částka představující toto zhodnocení za 1 - 6/2016 byla vyčíslena a jako taková byla zařazena do SJM a posléze vypořádána.
26. Odvolací soud se plně ztotožňuje s postupem, jakým soud I. stupně přistoupil ke stanovení obvyklé ceny bytové jednotky včetně spoluvlastnických podílů na společných částech domu a na pozemcích, která se stala předmětem tohoto dědického řízení. Protože v pozůstalostním řízení je nutno zjišťovat a určovat cenu obvyklou (§ 180 odst. 1 z. s. ř.), je nezbytné zjišťovat a určovat cenu, jakou by bylo možné za převod předmětné bytové jednotky v rozhodné době (tj. v době smrti zůstavitele) a místě dosáhnout. Při jejím stanovení soud může vycházet ze shodných údajů účastníků o obvyklé ceně, pokud takto vyjádřená cena není v rozporu s obecnou zkušeností o cenách obdobných nemovitostí ve stejné lokalitě a ve stejném čase.
27. Z výsledků tohoto řízení je nepochybné, že do aktiv pozůstalosti patří byt č. jednotky xxx v budově č.p. xxx stojící na pozemku parc. č. xxx s příslušnými spoluvlastnickými podíly na společných částech budovy a na pozemku, v k.ú. xxx, obec Praha. Poz. manželka jako objednavatelka znaleckého posudku předložila znalecký posudek č. 862 – 36/16 vypracovaný Ing. Miroslavem Fejfarem, který stanovil obvyklou cenu bytové jednotky, jejíž započítaná podlahová plocha činí 43,54 m², ve výši 1 300 000 Kč. Protože poz. syn prohlásil, že nejde o tržní ocenění bytu, soud I. stupně usnesením ze dne 30. května 2017 č.j. 34 D 2175/2016-79 ustanovil znalkyni Ing. Šárku Stuchlíkovou k podání znaleckého posudku o obvyklé ceně předmětné bytové jednotky. Znaleckým posudkem ze dne 23. 8. 2017 č. 2407-27/17 znalkyně stanovila obvyklou cenu jednotky xxx v k.ú. xxx včetně podílů na společných částech domů

a na pozemcích částkou 1 950 000 – 2 050 000 Kč. Znalečce se v závěru znaleckého posudku uvedla, že provedla průzkum nabídek realitních kanceláří v dané či obdobné lokalitě, přičemž vycházela pouze z dodaných podkladů a sdělení při místním šetření, neboť byt nebyl zpřístupněn. Obvyklou cenu proto stanovila v rozmezí 1 950 000 – 2 050 000 Kč.

28. Se závěrem soudu I. stupně o obvyklé ceně předmětné bytové jednotky ve výši 2 000 000 Kč odvolací soud souhlasí. Lze totiž konstatovat, že cena, která byla znaleckým posudkem stanovena jako obvyklá cena bytu v době smrti zůstavitele a v dané lokalitě, je v souladu jak s obecnou zkušeností, tak se znalostí soudu z jeho činnosti.
29. Vzhledem k tomu, že řízení o pozůstalosti je řízením, které se zahajuje i bez návrhu (§ 138 odst. 2 z. ř. s.), lze v odvolání uplatňovat nové skutečnosti a důkazy (§ 20 odst. 2 z. ř. s.).
30. Takovou novou skutečností ve smyslu citovaného ustanovení je námitka odvolatelky, že vynaložila prostředky na rekonstrukci tohoto bytu. Z jejího podání však není jasné, zda mělo jít o prostředky z jejího výlučného vlastnictví či o prostředky ze společného jmění manželů.
31. Vzhledem k tomu, že touto námitkou, která byla vznesena až v odvolacím řízení, se soud I. stupně při svém rozhodování nemohl zabývat, zůstalo řízení před soudem I. stupně neúplné, a proto odvolacímu soudu nezbylo, než napadené usnesení zrušit a věc mu vrátit k dalšímu řízení (§ 219a odst. 2, § 221 odst. 1, písm. a/ o.s.ř.).
32. Je však nezbytné podotknout, že prostředky vynaložené na rekonstrukci bytu se nemohou promítnout do obvyklé ceny bytu, ale mohou být zohledněny jen v rámci vypořádání SJM (§ 162 z. ř. s.) podle zásad stanovených v § 742 o. z. (pokud byly prostředky vynaloženy ze SJM do odděleného majetku zůstavitele), nebo jako pasiva pozůstalosti (pokud byly prostředky vynaloženy z výlučného majetku poz. manželky na oddělený majetek zůstavitele).
33. V dalším řízení bude nezbytné, aby se soud I. stupně blíže zabýval uvedenou námitkou pozůstalé manželky, která by jí ovšem měla blíže vysvětlit a především by svá tvrzení měla adekvátním způsobem prokázat. Bude zároveň nutné, aby se k jejím tvrzením a důkazům vyjádřil též druhý dědic, a za tím účelem bude třeba nařídit ústní jednání. Bude-li prokázáno, že k vynaložení těchto investic za života zůstavitele došlo, promítne soud I. stupně uskutečnění těchto investic do svého dalšího rozhodnutí.
34. Bude-li prokázáno, že ze společného majetku byly vynaloženy prostředky na výlučný majetek zůstavitele, je povinností zůstavitele tyto prostředky při vypořádání SJM nahradit (viz § 742 odst. 1, písm. b/ o.z.). V takovém případě by totiž šlo o pohledávku SJM vůči zůstaviteli, která by v rámci vypořádání SJM měla být vypořádána, a mělo by být stanoveno, co z této pohledávky patří poz. manželce a co patří zůstaviteli. Pohledávka poz. manželky vůči zůstaviteli z titulu vypořádání SJM by v takovém případě měla být zařazena do pasiv pozůstalosti, neboť by šlo o dluh zůstavitele vůči poz. manželce.
35. Bude-li prokázáno, že na výlučný majetek zůstavitele byly vynaloženy prostředky z výlučného majetku zůstavitelky, promítnou se takto vynaložené prostředky do rozhodnutí soudu v podobě dluhu zůstavitele vůči poz. manželce v jejich plné výši.
36. Odvolací soud však upozorňuje na ust. § 162 odst. 2, věta druhá z. ř., podle něhož neshodnou-li se dědici s pozůstalým manželem na rozhodných skutečnostech o tom, co vše patří do společného jmění manželů, ke spornému majetku se nepřihlíží, jakož i na ust. § 173 věta druhá z. ř. s., podle něhož neshodnou-li se dědici na rozhodných skutečnostech o tom, co vše patří do pasiv pozůstalosti, ke sporným dluhům se v řízení a při projednání pozůstalosti nepřihlíží.

37. Znamená to, že shora popsáný postup bude možný pouze za situace, že mezi účastníky nedojde k rozporným tvrzením, která jsou rozhodná pro posouzení uskutečnění investic do bytu zůstavitele, ať ze SJM či z výlučných prostředků poz. manželky.
38. Jak bylo již výše uvedeno, bude namístě, aby dotazem u NN Penzijní společnosti, a.s. bylo zjištěno zhodnocení za 1 - 6/2016 týkající se smlouvy zůstavitele č. 0092906018 uzavřené s ING Penzijním fondem, a.s.
39. V dalším řízení soud I. stupně znovu rozhodne obvyklé ceně majetku ve společném jmění zůstavitele a poz. manželky a jeho vypořádání, o obvyklé ceně majetku a jiných aktiv pozůstalosti, výši dluhů a dalších pasiv pozůstalosti a čisté hodnotě pozůstalosti, o dědictví, o povinnosti dědiců uhradit státu náklady řízení, které vznikly v souvislosti s podaným znaleckým posudkem, o odměně notáře, jeho hotových výlohách, o povinnosti dědiců zaplatit tyto náklady na účet pověřeného soudního komisaře a rozhodne též o náhradě nákladů mezi účastníky tohoto řízení.

Poučení:

Proti touto usnesení není dovolání přípustné.

Praha 28. ledna 2019

JUDr. Tomáš Vejnar v. r.
předseda senátu